

Skýrsla stjórnar á ársfundi Frjálsa lífeyrissjóðsins 29. júní 2017

Ásgeir Thoroddsen, stjórnarformaður

Fundarstjóri, sjóðfélagar og aðrir fundarmenn,

Ársfundurinn nú er haldinn seinna en verið hefur. Ástæðan er sú að þann 19. mars sl. var tilkynnt um sölu Arion banka til svokallaðra vogunarsjóða. Stjórn Frjálsa lífeyrissjóðsins taldi rétt að seinka ársfundi með það að markmiði að upplýsingar fengjust fyrir ársfund um áform nýrra eigenda varðandi bankann sem áhrif gæti haft á rekstur og eignastýringu sjóðsins og rekstrarsamninginn við Arion banka. Stjórnin hefur fengið upplýsingar frá einum af eigendum bankans þess efnis að hann hafi engin áform um að gera breytingar á eignastýringu Arion banka sem gæti haft áhrif á eignastýringu Frjálsa lífeyrissjóðsins. Í framhaldinu ákvað stjórn sjóðsins í júnímánuði að undirrita nýjan rekstrarsamning við Arion banka eins og lengi hafði staðið til, þar sem m.a. var samið um að sjóðurinn greiði lægri hlutfallslega umsýsluþóknun til bankans fyrir rekstur og eignastýringu sjóðsins. Árleg umsýsluþóknun er áfram tvískipt. Annars vegar föst árleg krónutala, um 260 milljónir, sem breytist í hlutfalli við breytingu á launavísitölu og hinsvegar hlutfallsþóknun sem nemur 0,13% af hreinni eign sjóðsins. Á undanförunum árum hefur umsýsluþóknun sjóðsins lækkað sem hlutfall af eignum sjóðsins og er með nýjum rekstrarsamningi áfram stefnt á að hlutfallsleg þóknun sjóðsins lækki eftir því sem sjóðurinn stækkar.

Árið 2016 var erfitt ár í eignastýringu lífeyrissjóða. Úrvalsvísitala hlutabréfa lækkaði um 9% á árinu og heimsvísitala hlutabréfa lækkaði um 8,3% mælt í íslenskum krónum en krónan styrktist um 16,6%. Þróun verðbréfamarkaða hafði óhjákvæmilega áhrif á ávöxtun Frjálsa lífeyrissjóðsins. Áhættuminni leiðir sjóðsins skiluðu hærri ávöxtun á árinu en styrking krónunnar og lækkun innlendra hlutabréfa leiddu til þess að ávöxtun Frjálsa áhættu og Frjálsa 1 var neikvæð. Þessar leiðir hafa þó skilað hærri ávöxtun að meðaltali en Frjálsi 2 og Frjálsi 3 síðastliðin fimm ár. Árið 2015 var ávöxtunin aftur á móti mjög góð, t.d. skilaði Frjálsi 1 hæstu raunávöxtun frá árinu 2003. Það geta því orðið miklar sveiflur í ávöxtun yfir stutt tímabil en þær jafnast út á lengri tíma. Þess má geta að ávöxtun ársins 2017 hefur farið vel af stað.

Hrein eign til greiðslu lífeyris hjá Frjálsa í lok árs 2016 voru tæpar 186 milljarðar. Sjóðurinn hefur stækkað mikið á undanförunum árum og hlutfallslega meira en aðrir lífeyrissjóðir landsins. Árið 2016 stækkaði sjóðurinn um 11,3 milljarða eða 6,5%. Sjóðurinn hefur fíkrað sig upp lista yfir stærð lífeyrissjóða á undanförunum árum og var í lok árs 6. stærsti lífeyrissjóður landsins og stærstur allra frjálsra lífeyrissjóða. Að öllum líkindum er hann í dag 5. stærsti lífeyrissjóðurinn en eignir hans nú eru yfir 200 milljarðar.

Arnaldur Loftsson framkvæmdastjóri sjóðsins og Haraldur Yngvi Pétursson sjóðsstjóri í eignastýringu fagfjárfesta hjá Arion banka munu hér á eftir kynna ársreikning sjóðsins.

Tryggingafræðileg staða tryggingadeildar lækkaði á árinu eftir að hafa hækkað síðustu sex ár á undan. Staðan er þó áfram traust því eignir umfram heildarskuldbindingar voru í lok árs 1,9% og lækkaði um 3,2 prósentustig á milli ára. Breytingin skýrist af því að raunávöxtun var lægri en þau 3,5% sem miðað er við í tryggingafræðilegum forsendum og að teknar voru upp nýjar forsendur um mat á dánar- og lífslíkum í ljósi þess að meðalævi fer hækkandi. Við mat á skuldbindingum í árslok 2016 voru notaðar dánar- og lífslíkur byggðar á reynslu árána 2010-2014 í stað árána 2008-2011. Breyttar forsendur fela í sér að tryggingafræðilega staðan lækkaði um 2,5 prósentustig.

Ein helsta áskorun sjóðsins á undanförunum árum var eignastýring sjóðsins í fjármagnshöftum því það er nauðsynlegt fyrir lífeyrissjóði að fjárfesta erlendis, fyrst og fremst til að ná betri áhættudreifingu. Á árinu 2016 heimilaði Seðlabanki Íslands lífeyrissjóðum að fjárfesta fyrir 85 milljarða kr. á árinu og var hlutdeild Frjálsa um 5,4 milljarðar kr. og nýtti sjóðurinn sér heimildina. Í mars 2017 var svo fjármagnshöftum lífeyrissjóða aflétt að fullu sem er fagnaðarefni. Frjálsi lífeyrissjóðurinn gerir ráð fyrir að auka fjárfestingar í erlendum gjaldmiðlum jafnt og þétt á næstu árum.

Í janúar 2016 lækkaði stjórn sjóðsins vexti á lífeyrissjóðslánum, bauð upp á fleiri lánsform og gerði frekari breytingar á lánareglum til hagsbóta fyrir sjóðfélaga. Breytingarnar miðuðu að því að auðvelda sjóðfélögum fjármögnun og auka sveigjanleika þeirra við lántöku.

Óhætt er að segja að sjóðfélagar hafi tekið vel í breytingarnar. Ný lífeyrissjóðslán námu 9,4 milljörðum kr. og tífolduðust á milli ára. Í lok árs voru lánin tæp 7% af hreinni eign sjóðsins en voru um 2% í lok árs 2015.

Mikil umræða hefur verið á stjórnarfundum um þróun á sjóðfélagalánum sjóðsins. Stjórnin sá ekki fyrir þá gríðarlegu eftirspurn sem varð sem má m.a. rekja til samkeppnishæfra vaxtakjara, fjölbreyttra valkosta og ekki síst þeirrar hröðu þjónustu hjá rekstraraðila sjóðsins við að afgreiða lánin. Þau eru mikilvægur hluti af eignasafni sjóðsins því um skuldabréf er að ræða með langan meðallíftíma sem hentar vel fyrir eignasafn lífeyrissjóðs sem fjárfestir til langs tíma. Stjórn sjóðsins telur veitingu sjóðfélagalána mikilvæga þjónustu fyrir sjóðfélaga sem hún vill bjóða þeim til framtíðar. Lánin eru traustur fjárfestingarkostur fyrir sjóðinn með tryggingu í íbúðarhúsnæði lántaka en á sama tíma er rétt að hafa í huga að ekki er auðvelt að selja þau úr eignasafni sjóðsins. Miðað við þá eftirspurn sem er eftir lánum sjóðsins þá er ljóst að óbreyttu að hlutfall sjóðfélagalána mun fara yfir það hlutfall heildareigna sem stjórnin telur skynsamlegt að sé bundið í sjóðfélagalánum. Stjórnin er á þeirri skoðun að minnka þurfi ný lán til sjóðfélaga en bjóða samt upp á samkeppnishæf vaxtakjör. Leiðir til að minnka ný lán felast því aðallega í að lækka hámarksfjárhæðir lána, lækka hámarksveðhlutföll eða gera ríkari kröfur um skilyrði til að fá lánsrétt. Stjórnin hefur ekki ákveðið hvaða leið hún fer í þessum efnum en það mun skýrast seinna á árinu.

Samkvæmt SALEK samkomulagi aðildarféлага Alþýðusambands Íslands og fleiri við Samtök atvinnulífsins frá 21. janúar 2016 hækkaði mótframlag launagreiðanda í lífeyrissjóð úr 8% í 8,5% af launum frá og með 1. júlí 2016. Mótframlagið mun skv. samkomulaginu hækka um 1,5% af launum þann 1. júlí 2017 og um 1,5% þann 1. júlí 2018 og verður þá 11,5%. Með 4% framlagi launþega verður heildariðgjaldið 15,5%. Unnið hefur verið að gerð lagafrumvarps þess efnis að lögbundið lágmarksiðgjald í lífeyrissjóð hækki í takt við SALEK samkomulagið til að allir starfandi einstaklingar greiði sama iðgjald. Hjá sjóðfélögum sem greiða skylduiðgjald í Frjálsa lífeyrissjóðinn rennur öll hækkun á mótframlagi í frjálsa séreign sjóðfélaga sem er laus til útborgunar eftir 60 ára aldur.

Sjóðfélögum lífeyrissjóða á almennum vinnumarkaði býðst frá 1. júlí nk. að greiða hækkun mótframlagsins í svokallaða tilgreinda séreign. Sjóðfélaga er heimilt að hefja útborgun á tilgreindri séreign þegar 62 ára aldri er náð og skulu þær dreifast að lágmarki fram að 67 ára aldri. Markmiðið með tilgreindri séreign er að bjóða sjóðfélögum upp á meiri sveigjanleika við töku lífeyris og því ber að fagna. Ókosturinn er aftur á móti sá að stofnuð er fjórða tegundin af séreignarsparnaði með nýjum útborgunarreglum sem óhjákvæmilega flækir lífeyriskerfið enn frekar.

Samkvæmt mati okkar er sjóðfélögum heimilt skv. lögum að velja sér vörsluaðila fyrir iðgjald sem ráðstafað er í séreignarsparnað, hvort sem um hluta af skylduiðgjaldi eða viðbótariðgjaldi er að ræða. Fulltrúar nokkurra annarra lífeyrissjóða eru ósammála því og telja að sjóðfélögum sé skylt að greiða iðgjald í tilgreinda séreign í sama lífeyrissjóð og sjóðfélagi greiðir samtryggingahluta skylduiðgjaldsins til. Erfitt er að finna efnisleg rök fyrir því að sjóðfélagi geti ekki fengið að ákveða hvar hann ávaxtar séreignarsparnað sinn, enda á hann sparnaðinn og enginn annar. Með því að heimila sjóðfélögum að velja vörsluaðila fyrir séreignina væri komið til móts við þær raddir sem hafa verið á lofti á undanförunum árum að leyfa fólki að velja sér lífeyrissjóð.

Fyrir fundinn liggja fyrir breytingartillögur á samþykktum þess efnis að Frjálsi stofni tilgreinda séreign. Tilgangur breytinganna er að Frjálsi geti verið valkostur fyrir sjóðfélaga annarra lífeyrissjóða sem kjósa að ávaxta iðgjöld í tilgreindri séreign í sjóðnum. Tilgreinda séreignin verður aftur á móti ekki valkostur fyrir sjóðfélaga sem greiða skylduiðgjald í Frjálsa enda rennur hækkun mótframlags þeirra í frjálsa séreign sem er laus til útborgunar eftir 60 ára aldur eins og áður sagði. Breytingartillögurnar verða kynntar síðar á fundinum.

Eins og ég nefndi á síðasta ársfundi þá höfum við upplifað almenna ánægju og traust sjóðfélaga til sjóðsins. Árlega gerir Capacent Gallup könnun á viðhorfi sjóðfélaga til lífeyrissjóða sem þeir greiða í. Spurt hefur verið m.a. um viðhorf til þjónustu, upplýsingargjafar, ávöxtunar og traust

á stjórn og stjórnendum. Það er skemmst frá því að segja að niðurstaða könnunarinnar kom í fyrra aftur mjög vel út fyrir Frjálsa lífeyrissjóðinn og fékk hann framúrskarandi niðurstöður í öllum lykilþáttum. Það er okkur mikilvægt að upplifa þetta jákvæða viðhorf og traust til sjóðsins sérstaklega í ljósi þess að sjóðfélagar velja að greiða í sjóðinn en ber ekki skylda til þess eins og tíðkast svo almennt hér á landi. Ef illa er staðið að rekstri sjóðsins geta sjóðfélagar valið að hætta að greiða til sjóðsins og greiða í staðinn til annarra lífeyrissjóða. Í lok árs höfðu um 54 þúsund sjóðfélagar valið að greiða í sjóðinn.

Mikil áhersla er lögð á þróun í þjónustu til sjóðfélaga og launagreiðenda. Í fyrra kynnti sjóðurinn nýjan vef fyrir launagreiðendur til að senda inn skilagreinar til sjóðsins með rafrænum hætti. Innan skamms mun sjóðurinn kynna nýjan sjóðfélagavef þar sem sjóðfélagar geta nálgast m.a. upplýsingar um iðgjöld, lífeyrisgreiðslur og stöðu réttinda og séreignar. Jafnframt munu sjóðfélagar geta gert breytingar á forsendum samninga sinna. Það er von mín að sjóðfélagavefurinn leiði til þess að enn fleiri sjóðfélagar nálgist upplýsingar um lífeyrissparnað sinn í Frjálsa lífeyrissjóðnum með rafrænum hætti því ekki verður lengur forsenda að eiga aðgang að Netbanka Arion banka. Þegar hefðbundnum dagskrárliðum er lokið á þessum ársfundi þá mun Helga Sveinbjörnsdóttir starfsmaður Eignastýringar Arion banka vera með stutta kynningu á sjóðfélagavefnum.

Á árinu 2016 var Frjálsi valinn í þriðja sinn besti lífeyrissjóður Evrópu á meðal Evrópuþjóða með færri en milljón íbúa af fagtímaritinu Investment Pension Europe. Jafnframt var sjóðurinn tilnefndur sem besti lífeyrissjóður Evrópu og var það í fyrsta sinn sem sjóðurinn hefur fengið slíka tilnefningu. Frá árinu 2005 hefur Frjálsi fengið 10 verðlaun frá Investment Pension Europe sem er mesti fjöldi verðlauna sem íslenskum lífeyrissjóði hefur hlotnast. Við erum hreykin af þessum verðlaunum en þau virka fyrir okkur í stjórn og starfsmenn sem starfa fyrir sjóðinn sem mikil hvatning.

Ágætu sjóðfélagar.

Stjórn Frjálsa lífeyrissjóðsins er skipuð sjö mönnum. Meirihlutinn, fjórir eru kosnir á ársfundi sjóðsins en þrír skipaðir af rekstraraðila sjóðsins, Arion banka. Umræður hafa verið um hvort breyta eigi þessu fyrirkomulagi þannig að fleiri eða jafnvel allir stjórnarmenn væru kosnir og enginn eða einn skipaður. Bent er þó á að mjög fáir sækja ársfundi og tæplega hægt að tala um aukið lýðræði með þannig breyttri aðferð við val á stjórnarmönnum. Þá er það viss kostur að með skipun stjórnarmanna er höfð til hliðsjónar sú þekking og reynsla sem fyrir er í stjórninni og leitast við að ná sem mestri breidd í bakgrunni stjórnarmanna til að forðast einsleitni.

Á fundinum nú rennur út kjörtímabil tveggja kosinna stjórnarmanna, Ásdísar Evu Hannesdóttur og Magnúsar Pálma Skúlasonar. Þau buðu sig aftur fram og fleiri eru ekki í framboði og eru þau því sjálfkjörin til næstu

tveggja ára. Sama gildir um varastjórnarmennina Selmu Svavarsdóttur og Tryggva Þór Herbertsson en engin mótframboð bárust og eru þau því sjálfkjörin til eins árs.

Eitt af verkefnum ársfundar er að ákvarða laun stjórnarmanna. Tillaga stjórnar til ársfundar nú er að stjórnarlaunin hækki í samræmi við hækkun launavísitölu 2016 eða um 9%, úr 150.000 kr. í 163.500 kr. á mánuði og að stjórnarformaður fái tvöföld þau laun eins og verið hefur.

Jafnframt leggur stjórnin til að laun varamanna verði áfram helmingur af launum aðalmanna fyrir hvern setinn fund og lágmarksárslaun áfram ein og hálf stjórnarlaun aðalmanns. Rökin fyrir lágmarkslaunum varamanna eru að þeir eins og aðalstjórnarmenn falla undir eftirlit Fjármálaeftirlitsins og þurfa að uppfylla hæfisskilyrði laga um lífeyrissjóði sem takmarkar möguleika þeirra á öðrum störfum, þar með talið stjórnarstörfum.

Ég vil að lokum þakka meðstjórnarmönnum mínum mjög ánægjulegt samstarf. Það er góður andi í stjórninni. Okkur finnst sjóðurinn vera á góðri, og miðað við aðstæður, nokkuð tryggri siglingu.

Ég vil enn þakka því starfsfólki sem að rekstri sjóðsins kemur og á heiðurinn af velgengni hans. Alveg sérstaklega þakka ég framkvæmdastjóra sjóðsins, Arnaldi Loftssyni, fyrir ósérhlífni í störfum og jákvæðu viðhorfi. Félagi hans Marínó Örn Tryggvason á hér líka

frábæran hlut að. Marínó hefur nýlega látið af störfum og er mikil eftirsjá af honum. Ég vil þakka honum fyrir hans góða hlut í velgengni Frjálsa og mjög góða viðkynningu og óska honum velfarnaðar á nýjum vinnuslóðum. Að lokum vil ég segja að stjórnin ber mikið traust til allra þeirra starfsmanna sem að rekstri Frjálsa koma.

Takk